Koral

Koral (ty. *Choral*, fra middelalderlatin *choralis,* som tilhører koret) betegner dels den gregorianske sang, dels melodien til en lutheransk kirkesang, som de fleste forbinder ordet med.

I 1700-tallet smeltede den enstemmige og flerstemmige menighedssang sammen til det vi i dag stadig forbinder med en koral:

Højtidelig, langsom, melodisk og rytmisk enkel kirkelig sang med orgelakkompagnement.

I Danmark kender de fleste koralen i de udgaver som findes i Den danske koralbog (Mogens Wøldike/Jens Peter Larsen). Den æstetik, som man finder i Den danske koralbog, stammer fra komponisten og organisten Thomas Laubs arbejde med at reformere den danske kirkesang. Harmoniseringen er ret enkel og "passer som fod i hose" til den "kongelige danske koralharmonisering" mange gymnasiaster og musikstuderende har måttet lide med gennem årene (se eks. "Dejlig er jorden"). Mange ser sikkert tilbage på denne måske lidt underlige disciplin med alle dens regler og forbud med en blanding af undren og gru.

Man skal huske på at udgangspunktet i koralharmonisering er en bearbejdelse for 4-stemmigt blandet kor. Reglerne stammer fra satsarbejdet i korsammenhæng og i den æstetik er parallelle kvinter og oktaver en dårlig løsning!

Koralen har dog også været brugt i anden sammenhæng end som menighedssang. I kirkelige værker fra 1700-tallet,1800-tallet og 1900-tallet finder man ofte koralen som udgangspunkt for musikalsk bearbejdelse – specielt på det harmoniske område.

Musikalske kendetegn

Homofon sats for blandet kor (SATB) – som regel spillet på orgel eller klaver og sunget unisont

Musikalske bearbejdelser (bl.a.af J.S.Bach) bruger ofte mere polyfone satsteknikker

3-klangsharmonik – både dur og mol - som udgangspunkt

Både melodi og tekst fra før 1930

Satstekniske kendetegn i udvalg

- En koral består af perioder med hel eller halvslutninger
- Der skal principielt være modbevægelse i mindst en af stemmerne
- Ingen parallelle kvinter og oktaver (- og dog!)
- Ingen "tomme" klange- dvs. akkorder uden terts
- Grundakkorder har grundtonefordobling (men der er selvfølgelig undtagelser! - eks. tonika variant)

Tormod Vinsand

Koral

- Akkorderne kan ligge i tæt eller spredt beliggenhed. Drop2-teknikken kan anvendes her. Se nedenstående eksempel.

Tæt beliggenhed

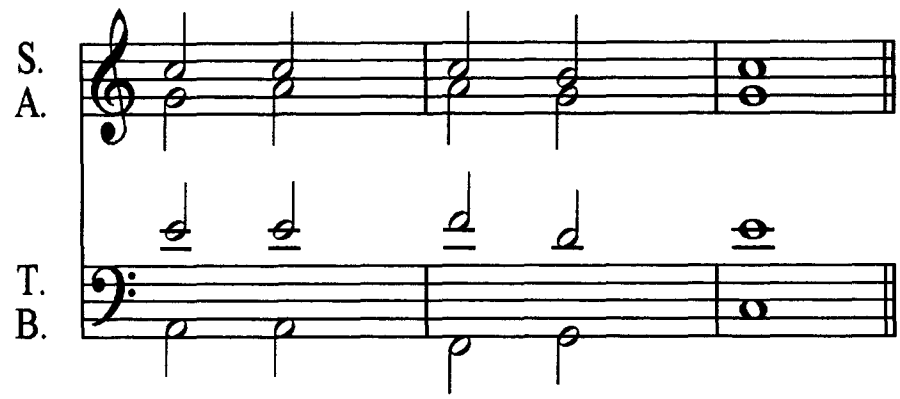

Spredt beliggenhed, drop2

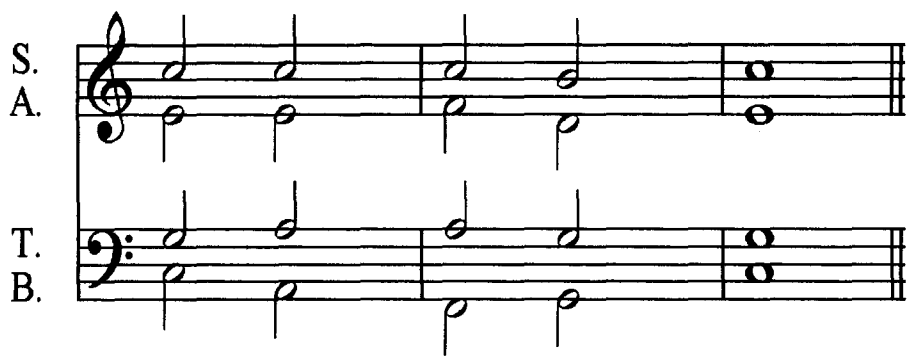

- Sekstakkorder har som regel ikke tertsfordobling (eks. undtagelser: ved modbevægelse sopran-bas samt 2 sekstakkorder efter hinanden). Se a. og b. i nedenstående eksempel.

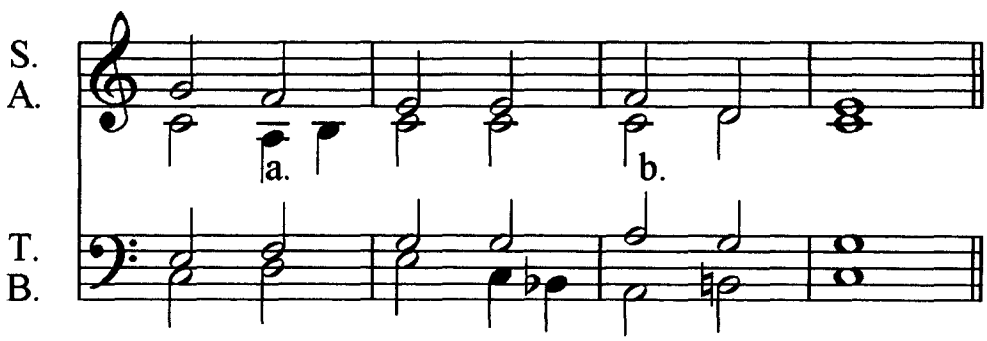

Tormod Vinsand

Koral

- Forudhold skal altid "forberedes" (dvs. ligge over fra en af stemmerne) og altid opløses. Se a. (kvartforudhold) i nedenstående eksempel.

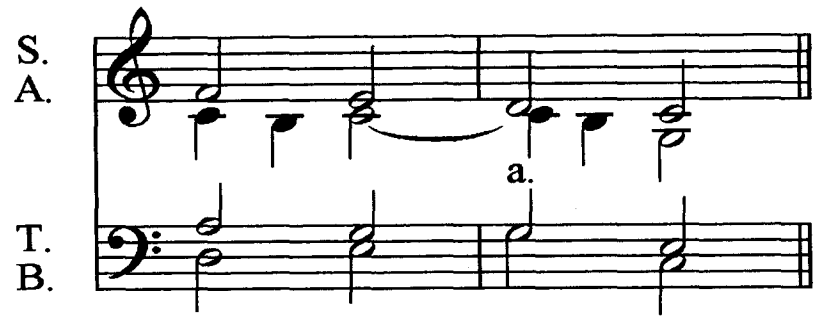

- b2-interval ses kun som forudhold. Se a. i nedenstående eksempel.

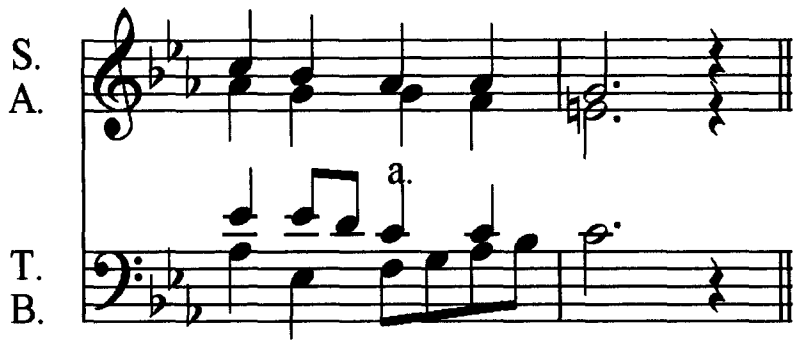

- b9 – interval ses sjældent, men bruges dog på molakkorder som b9-forudhold. Se a. i nedenstående eksempel.

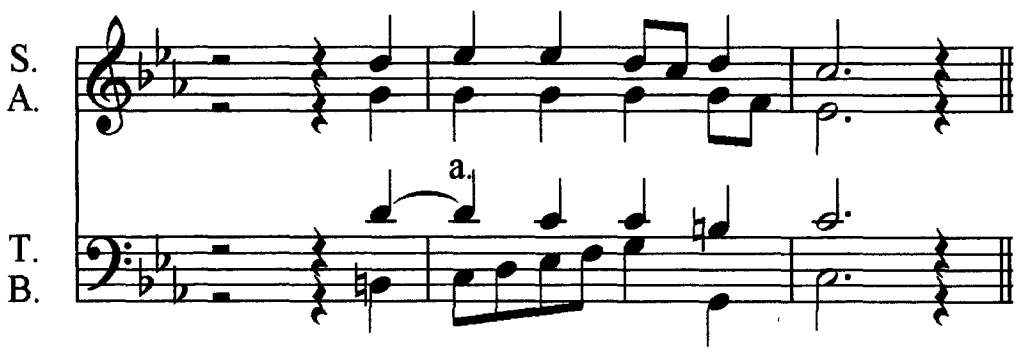

- Stemmebevægelser holdes generelt indenfor en sekst op/ned; - oktavspring er dog hyppige i bassen

Tormod Vinsand

Koral

- Start og slutakkord er altid en grundakkord
- Ved kvinfald på septim-akkorder videreføres septim altid til næste akkords terts. Se a. i nedenstående eksempel.

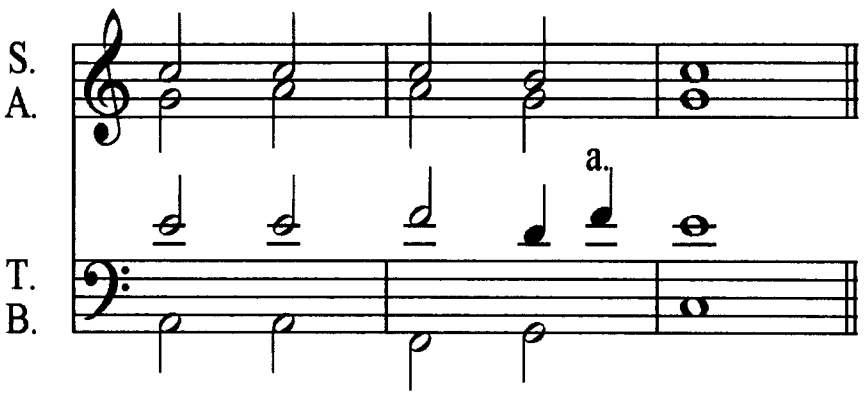

- Ledetone fordobles aldrig
- Ingen stemmekryds
- Ufuldkommen dominant (D) – 3.klangen på en durskalas 7. trin – i C-dur: Bmb5 (dvs. G7 uden G). Denne akkord bruges altid som sekstakkord (ingen ledetonefordobling) og har funktion som dominant – deraf navnet. Se a. i nedenstående eksempel.

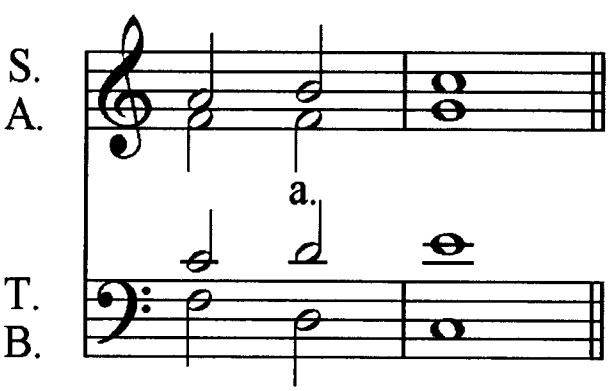

Tormod Vinsand

Koral

- Subdominant med tilføjet sekst (S6). Se a. i nedenstående eksempel.

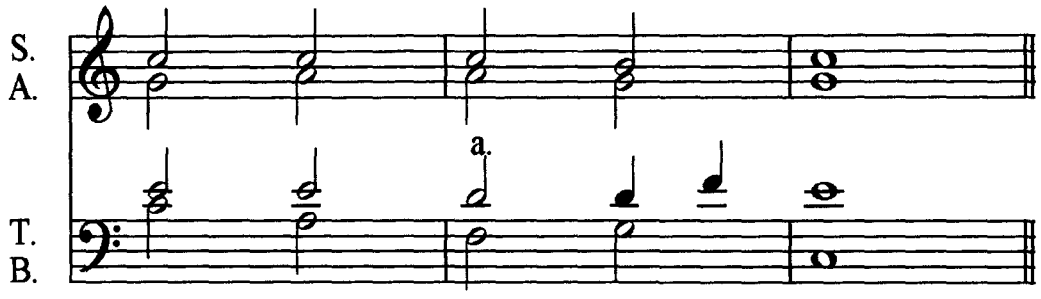

- Ufuldkommen subdominant (S) – som navnet siger en subdominant men med tilføjet sekst og uden kvint. Det er er nemmere at se den som 2.trins akkorden (både dur og mol) som sekstakkord med tertsfordobling (!) - i C-dur: Dm/F. Se a. i nedenstående eksempel.

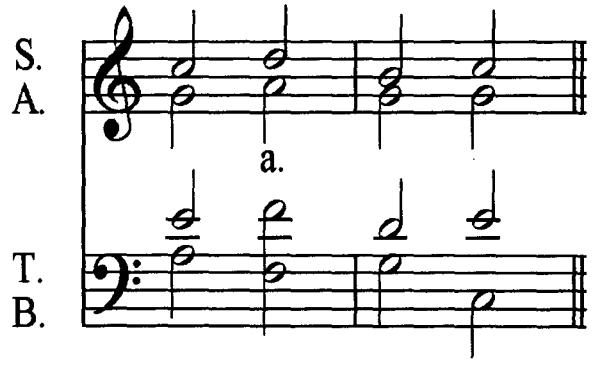

- Frygisk halvslutning – i C-dur: Dm/F med kvintfordobling til E-dur. Se nedenstående eksempel.

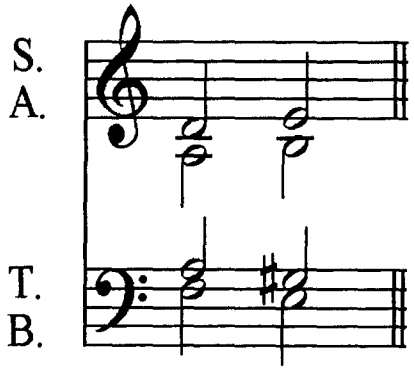

Tormod Vinsand

Dejlig er jorden

Schlesisk melodi, 18. årh.

1 Sats fra Den Danske Koralbog, Mogens Wöldike/Jens Peter Larsen

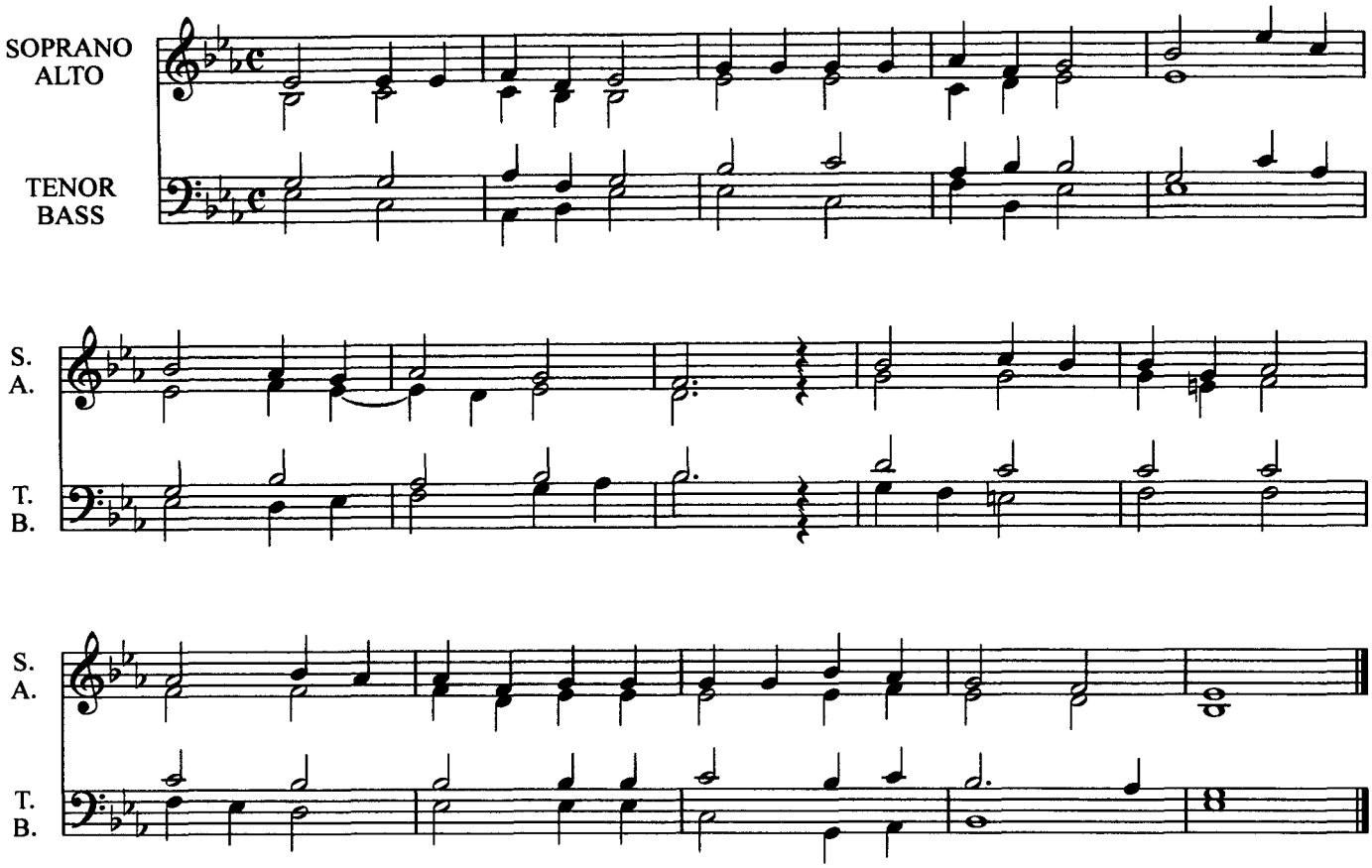

2 Sats fra Koralbok til den norske kirke (1926), L.M. Lindeman

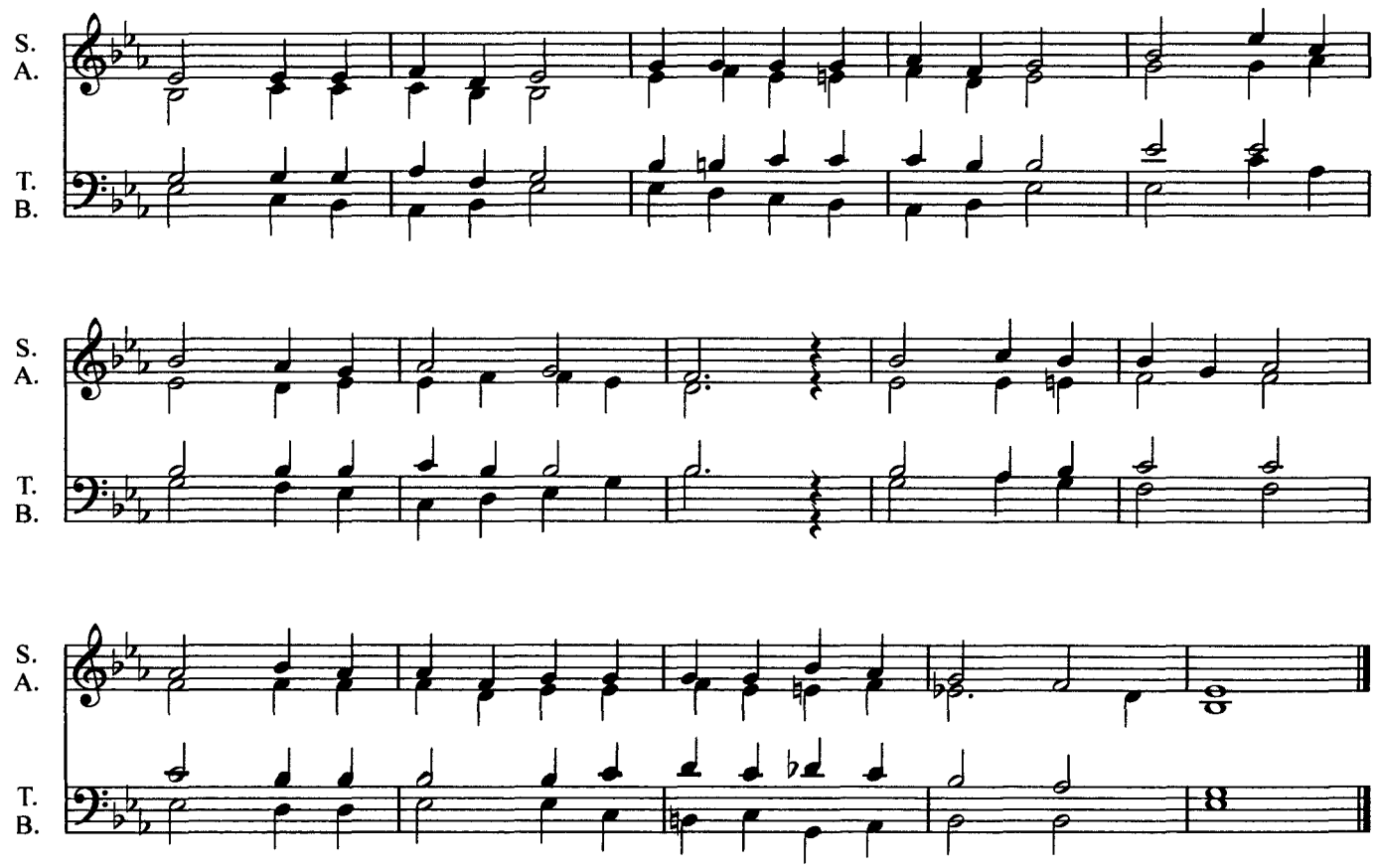

Befal du dine veje

4 forskellige udgaver fra J.S.Bachs Matthäus-passion. For overskuelighedens skyld i samme toneart.

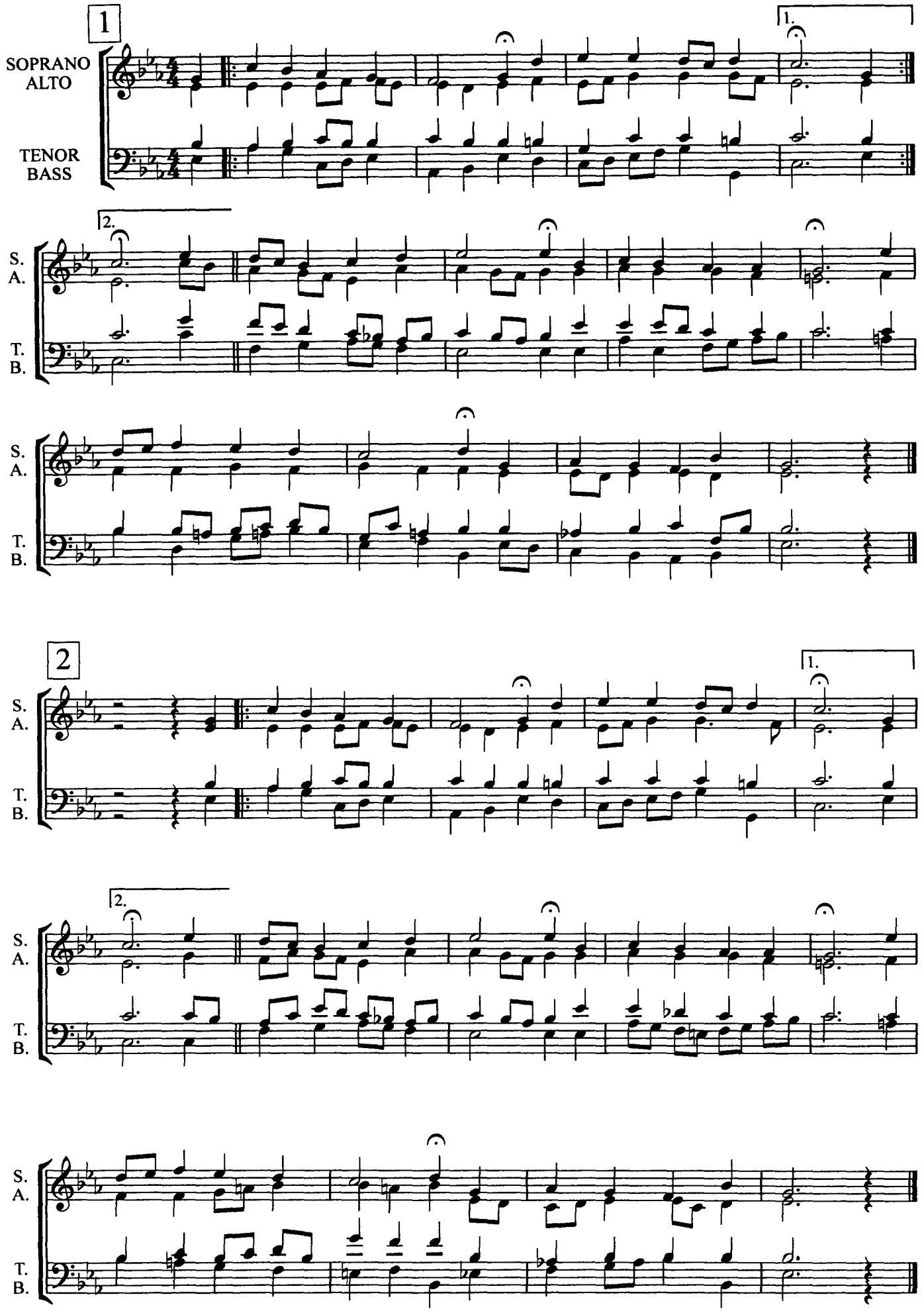

Befal du dine veje

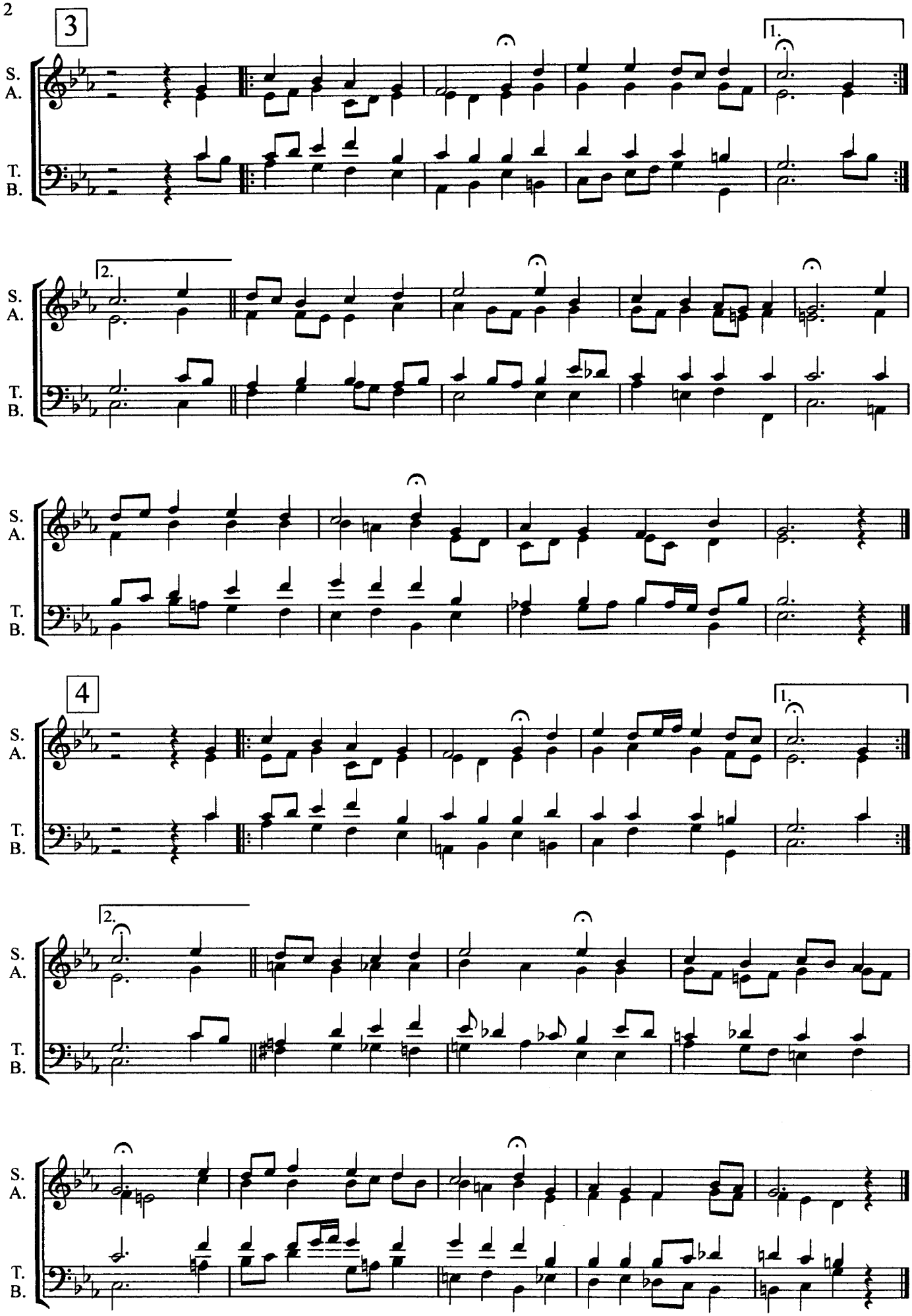

Nu hviler mark og enge

2 forskellige udgaver fra J.S.Bachs Matthäus-passion. For overskuelighedens skyld i samme toneart.

1

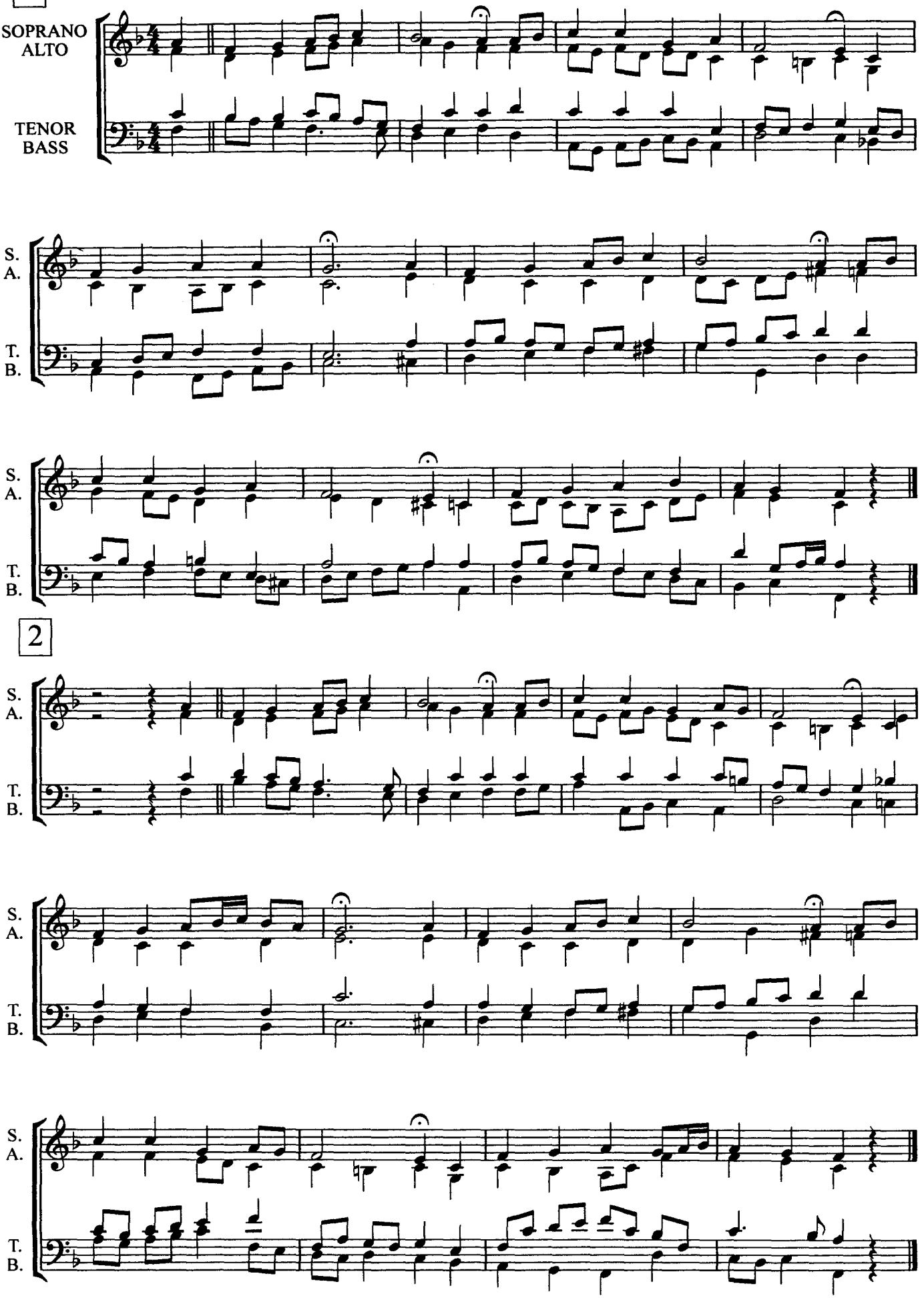

Lyde fra et døende stykke kvæg - koral!
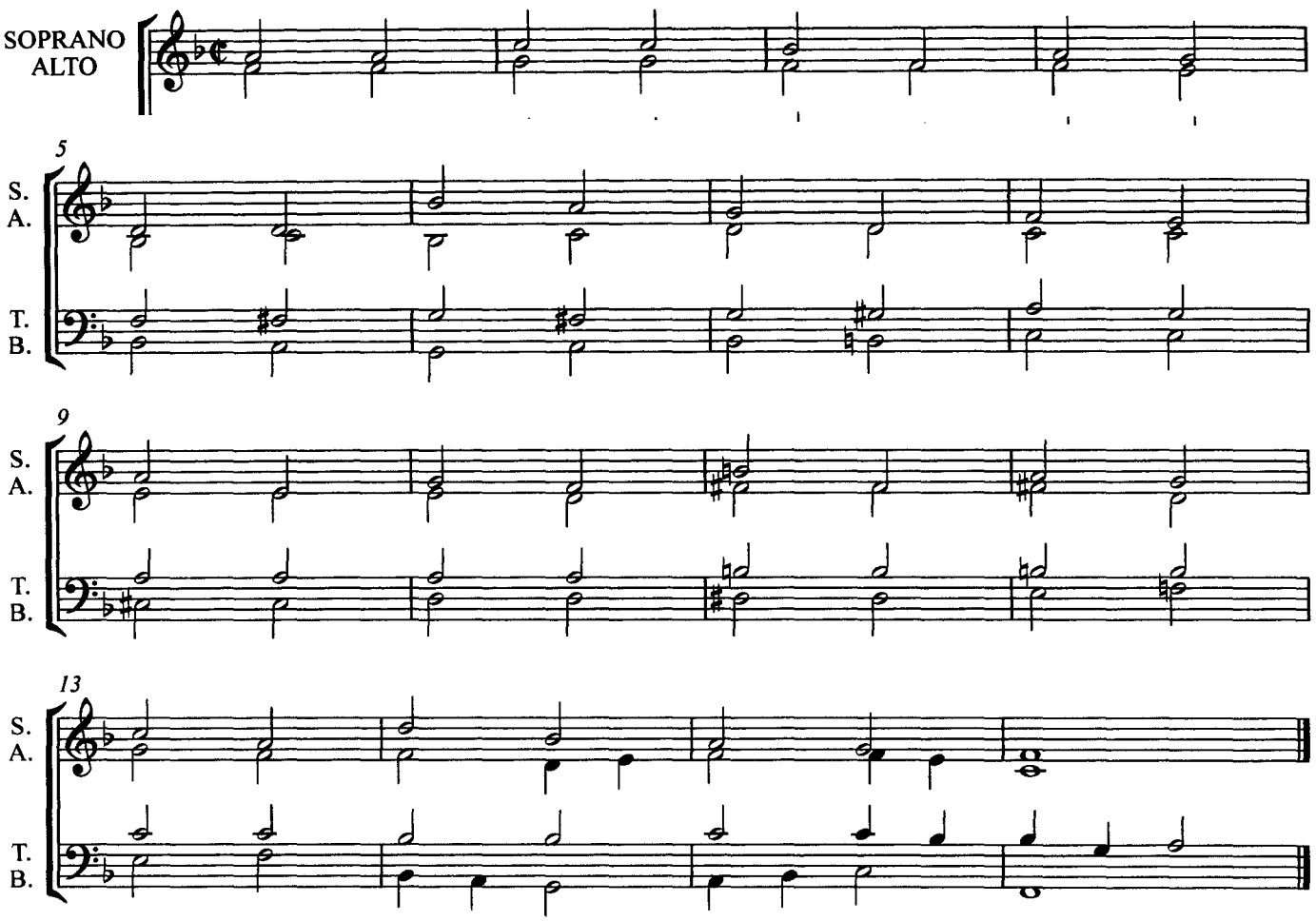
Tormod Vinsand